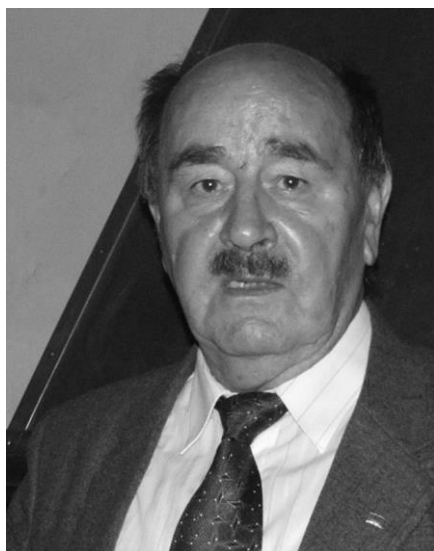

WOKÓŁ MYŚLI O WYCHOWANIU

Pamięci Profesora Stanisława Kawuli!

W dniu 6 grudnia 2014 r. dotarła do nas nieoczekiwana wiadomość o nagłej śmierci Prof. zw. dra hab. Stanisława Kawuli, wybitnego pedagoga – humanisty, który w szczególny sposób poprzez swoją twórczość naukową związał się z jedną z podstawowych dyscyplin nauk o wychowaniu jaką jest pedagogika społeczna. To nagłe odejście napawa smutkiem i żalem, zwłaszcza tych wszystkich, którzy mieli szczęście spotkać na swojej drodze naukowej Profesora. I wprawdzie Profesor Stanisław Kawula nie był formalnie związany z Redakcją „Wychowania na co Dzień”, to niejednokrotnie mogliśmy doświadczyć jego życzliwości, gdy powierzał naszemu czasopismu swoje artykuły i recenzje, a także wówczas gdy na prośbę Redakcji podejmował się opiniowania wybranych jego edycji. Pamiętając o Jego zasługach dla „trwania i rozwoju” „Wychowania na co Dzień” dedykujemy niniejszy numer czasopisma Jego pamięci, co w szczególny sposób chcemy wyrazić poprzez treść dwóch artykułów zamieszczonych w tym dziale.

Andrzej Olubiński, Przewodniczący Rady Naukowej
Jan A. Malinowski, Redaktor naczelny

Józef Górniewicz, Jan A. Malinowski, Bogusław Śliwerski

Stanisław Kawula – pedagog i „mistrz wsparcia”

Śmierć, zwłaszcza nieoczekiwana, jest czymś trudnym do przyjęcia. Jest to tym boleśniesz, gdy dotyczy osoby wyjątkowej, znaczącej, otwartej na innych ludzi, pozostawiającej głęboki ślad w świadomości swoich uczniów, studentów, doktorantów, współpracowników, uczestników wspólnych debat i przedsięwzięć badawczych i naukowych. Taką Osobą był niewątpliwie Prof. dr hab. Stanisław Kawula, z którego odejściem trudno będzie się uporać jeszcze przez wiele lat. Ta okrutna wiadomość, w jakiejś mierze stygmatyzuje tych wszystkich, którzy w okresie życia Profesora obdarzani byli przez Niego mądrością, niebywałą wrażliwością, serdecznością, nawet nadopiekuńczością. Wywołuje u wielu z nas nie tylko autentyczny smutek, ale i potrzebę wzbudzenia refleksji nad dokonaniem Mistrza, bo takowym był Profesor Stanisław Kawula.

Z biografii Profesora

Stanisław Kawula urodził się 8 maja 1939 r. w podtoruńskiej Koniczynie, jako syn Antoniny i Władysława. Jego wczesne dzieciństwo przypadło na trudny czas II wojny światowej i pierwsze lata powojenne. Edukację podstawową realizował w niewielkiej szkole w pobliskim Papowie Toruńskim. Dalszą naukę kontynuował w Liceum Pedagogicznym w Toruniu uzyskując świadectwo dojrzałości w 1958 r., bezpośrednio po czym podjął studia pedagogiczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tu

doświadczył spotkania z wybitnymi profesorami: Kazimierzem Sośnickim, Tadeuszem Czeżowskim, Andrzejem Lewickim, a wreszcie z Ludwikiem Bandurą, pod kierunkiem którego przygotował pracę magisterską pt. „Zasada pogłębienia na lekcjach nauki o człowieku w klasie VII”, kończąc studia w 1963 r. Zgodnie z uzyskanym wykształceniem podejmuje pracę w toruńskim Liceum Pedagogicznym jako nauczyciel pedagogiki oraz biologii, z którym się rozstaje w 1965 r. rozpoczynając karierę akademicką jako asystent w Katedrze Pedagogiki na Wydziale Humanistycznym UMK. Uczestniczy w seminarium doktorskim prowadzonym przez prof. Feliksa Korniszewskiego, pod którego kierunkiem przygotowuje pracę doktorską obronioną w 1971 r. W tym czasie bierze udział w seminariach prowadzonych przez prof. Romanę Miller oraz w badaniach realizowanych w zespole prof. Mikołaja Kozakiewicza (w ramach działalności Stacji Badawczej Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w Toruniu), którego dociekania, rozważania i wyniki badań miały dla S. Kawuli – jak to sam ocenił po latach – duże znaczenie [Wywiad z *Jubilatem...*, 2009, s. 40]. W 1975 r. przystępuje z powodzeniem do kolokwium habilitacyjnego i uzyskuje naukową samodzielność, co pozwala podjąć starania o powołanie Zakładu Pedagogiki Społecznej, sfinalizowane w następnym roku. Wówczas też zostaje powołany na stanowisko zastępcy dyrektora Instytutu Pedagogiki i Psychologii UMK, a dwa lata

później – w 1978 r. – obejmuje stanowisko dyrektora wspomnianego Instytutu, na którym pozostaje do roku 1982, kiedy to podejmuje decyzję o przejściu do pracy w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Początkowo pełni w tej uczelni funkcję Kierownika Katedry Teorii Wychowania, a następnie – instytucjonalizując istnienie pedagogiki społecznej w środowisku akademickim Olszyna – doprowadza w 1986 r. do powołania Katedry Pedagogiki Społecznej, której zostaje kierownikiem. W tym też roku otrzymuje tytuł profesora nadzwyczajnego oraz zostaje powołany na funkcję rektora olsztyńskiej WSP, którą sprawuje do roku 1990. W roku 1992 wiąże się etatowo z Instytutem Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

Kiedy w środowisku naukowym i politycznym Olsztyna dojrzywała myśl o powołaniu uniwersytetu na bazie miejscowych szkół wyższych, Profesor S. Kawula podjął po raz kolejny ważną decyzję życiową. Był potrzebny w Olsztynie dla podwyższenia statusu naukowego miejscowej humanistyki, a zwłaszcza pedagogiki. Wrócił do Olsztyna z bagażem nowych doświadczeń także w sferze organizacyjnej. Wkrótce potem uniwersytecka pedagogika olsztyńska uzyskała uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk humanistycznych, a trzy lata później doktora habilitowanego. W powstałym w 1999 r. Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim pełnił szereg funkcji, m.in. dyrektora Instytutu Nauk Pedagogicznych i Społecznych, członka Senatu UWM, członka Komisji Statutowej, a przede wszystkim – aż do przejścia na emeryturę – kierownika Katedry Pedagogiki Społecznej.

Profesor Stanisław Kawula angażował się także w działalność organizacji i stowarzyszeń. Gdy w 1980 r., pojawiła się idea powołania Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, wpisał się w jego historię jako jeden ze współzałożycieli toruńskiego oddziału PTP, a w następnym roku, jako jeden z pięciu reprezentantów środowiska toruńskiego bierze udział w pierwszym, formalnym spotkaniu założycieli pierwszego Zjazdu PTP w Warszawie. Po przejściu do WSP w Olsztynie, od czerwca 1982 r. przewodniczył tamtejszemu Oddziałowi Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego.

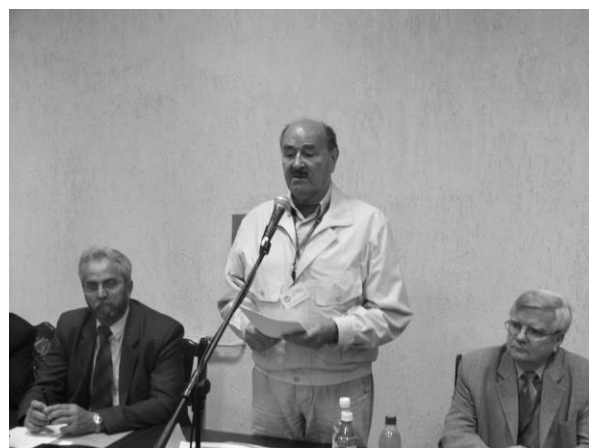
W olsztyńskim etapie swojego życia związał się też aktywnie z Towarzystwem Naukowym im. Wojciecha Kętrzyńskiego. W latach 1988-1992 pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa. Ponadto w biografii Profesora wpisuje się przynależność do Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego oraz Gdańskiego Towarzystwa Naukowego¹.

Profesor Stanisław Kawula zmarł nagle 6 grudnia 2014 roku.

¹ Opracowując biografię Profesora S. Kawuli autorzy artykułu korzystali oprócz przywołanych przypisami pozycji z biografów zamieszczonych w: *Stanisław Kawula. Naukowiec, dydaktyk...*, 2009; Wikipedii, a także w Jego książkach [Kawula 1999, 2012].

Rys zainteresowań naukowych i poszukiwań badawczych

Eksplorując obszary pedagogiki społecznej Stanisław Kawula w szczególności skupiał uwagę na społeczno-pedagogicznych wymiarach funkcjonowania rodziny. Nastąpiło to już we wczesnym etapie krystalizowania się jego zainteresowań naukowo-badawczych, w trakcie studiów pedagogicznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu ukończonych w 1963 r., a zwłaszcza aktywności podejmowanej w ramach działań realizowanych przez Międzywydziałowe Studenckie Koło Naukowe Pedagogów, które po wygaśnięciu kierunku pedagogicznego, już jako młody pracownik Katedry Pedagogiki UMK reaktywuje wraz ze Zbigniewem Kwiecińskim i Jerzym Materne. W fazie intensywnych badań empirycznych, przypadających na drugą połowę lat sześćdziesiątych i lata siedemdziesiąte ubiegłego wieku, Stanisław Kawula koncentrował się przede wszystkim na rodzinie, której poświęcił dwie rozprawy wydane drukiem przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pierwsza z nich, będąca zarazem jego pierwszą samodzielną książką, ukazała się w roku 1973 pod tytułem *Rodzina wiejska a wychowanie. Szczegółowe studium porównawcze*. Stanowiła ona pokłosie kilkuletnich badań zrealizowanych w wybranych środowiskach wiejskich. Dostarczyły one oryginalnego materiału do przygotowania pracy doktorskiej, która po odpowiedniej edytorskiej adaptacji została opublikowana w postaci wspomnianej tu książki. Kontynuując badania nad rodziną S. Kawula skupił się nad stanem świadomości wychowawczej rodziców, a ich efektem była rozprawa habilitacyjna zatytułowana *Świadomość wychowawcza rodziców. Stan aktualny, niektóre uwarunkowania i skutki oraz perspektywy* (1975 r.).

Fot. 1. Profesor S. Kawula wygłasza referat w trakcie Seminarium Naukowego „Wychowanie rodzinne w teorii i praktyce pedagogicznej” zorganizowanego przez Zakład Teorii Wychowania i Deontologii Nauczycielskiej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (Ciechocinek, 27-29 września 2006 r.). Po lewej stronie – prof. Ryszard Gerlach, po prawej dr Andrzej Janke (fotografie wykorzystane w artykule są autorstwa J. A. Malinowskiego)

Badaniom i studiom nad rodziną S. Kawula pozostał wierny „na zawsze”, czego ukoronowaniem było przygotowanie – we współpracy z prof. Józefą Brągiel i dr. Andrzejem W. Janke – monografii pt. *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, której pierwsze wydanie miało miejsce w 1977 r. (Wydawnictwo Adam Marszałek), i która była wielokrotnie wznawiana, stając się jednym z podstawowych dzieł o rodzinie wykorzystywanym w kształceniu akademickim nie tylko pedagogów. Dorobek naukowy w tym zakresie sprawił, że Stanisław Kawula uznawany jest za jednego z głównych twórców nowej subdyscypliny pedagogicznej – pedagogiki rodziny.

Fot. 2. Uczestnicy XVII Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej i konferencji nt. „Praca Socjalna a polityka społeczna państwa – obszary współdziałania wobec wykluczenia społecznego” zorganizowanej przez Katedrę Pedagogiki Społecznej UKW w Bydgoszczy – od lewej: prof. Stanisław Kawula, prof. Ewa Kantowicz, prof. Barbara Kromolicka (Ciechocinek, 9-10 października 2007 r.)

Wskazując na znaczący wkład Profesora S. Kawuli w rozwój pedagogiki społecznej oraz powstanie pedagogiki rodziny należy zauważyć, że Jego zainteresowania przekraczały sztywne ramy subdyscyplin pedagogicznych, a nawet dziedzin nauki, co dowodzi, że budowanie wiedzy o wychowaniu człowieka widział On w integralnym związku nauk humanistycznych i nauk społecznych. Efektem takiego podejścia jest oryginalność spojrzenia na procesy edukacyjne w szerszej perspektywie zapewniającej S. Kawuli trwale miejsce także wśród teoretyków wychowania. Ponadto śledząc jego publikacje naukowe i wystąpienia w trakcie konferencji naukowych widoczne staje się, że prowadzone przez Niego eksploracje systematycznie poszerzały się na coraz to nowe obszary problemowe, co pozwala mówić o Jego otwartości na stające przed tą dyscypliną wyzwania, które były znakiem czasu przemian cywilizacyjnych i społecznych. Dowodzą tego chociażby prace podejmujące kwestię dysonansu społecznego, skutków globalizacji, wykluczenia społecznego, eurosieroctwa, podkultur młodzieżowych, czy też

narastających problemów społecznych wpisujących się w obszar teorii i praktyki pracy socjalnej. Te ostatnie zawsze rozpatrywał w perspektywie wytyczonej przez klasyków pedagogiki społecznej, którzy tak istotne miejsce wyznaczali takim kategoriom teoretycznym i praktycznym jak: potrzeby ludzkie, siły społeczne, pomoc, kompensacja społeczna. Z nimi to S. Kawula powiązał kategorię wsparcia społecznego wprowadzając ją na trwałe nie tylko do słownika pedagogiki społecznej, ale i metodyki działania socjalnego (społecznego). To właśnie ta kategoria, obok kategorii „człowiek” i „rodzina” jest istotnym, pedagogicznym przesłaniem rozpraw tegoż Autora, który doskonale wiedział – także z osobistego doświadczenia – jak ważne są w sytuacjach trudnych, w stanach psychicznej depresji, niemocy, załamania czy stresu bliskie więzi z innymi ludźmi oraz okazywane/otrzymywane wsparcie. I to zarówno to przybierające postać wsparcia emocjonalnego (komunikaty niewerbalne, jak i werbalne typu: „jesteś przez nas kochany”, „jesteś nasz”, „nie poddawaj się”, „nie ulegaj”), wartościującego (przekaz typu: „jesteś dla nas kimś znaczącym”, „dzięki tobie mogliśmy to osiągnąć”, „trzymaj się tak dalej”), czy informacyjnego (np. udzielanie rad, a także porad niezbędnych do rozwiązania problemów życiowych, prawnych, medycznych) oraz instrumentalnego (np. udzielenie pożyczki, przyznanie mieszkania, dostarczenie ubrania). A w sytuacjach szczególnych – wsparcia duchowego mającego „miejsce wówczas, kiedy jednostki lub grupy (w tym rodzina) pomimo prób i wysiłków własnych oraz udzielanego im wsparcia w innych formach, nadal pozostają w sytuacji dla nich trudnej, bez wyjścia. Najczęściej jest to stan apatii, niemożności, rezygnacji, wyczekiwania, iluzji, widzenia przyczyn kryzysu niepowodzeń poza sobą etc.” [Kawula 1999, s. 54]. Wsparcie duchowe stanowi – o czym przekonywał S. Kawula w wielu swoich publikacjach – istotny element „spirali życzliwości”, która – za jego przyczyną – stała się inspirującą wielu pedagogów społecznych kategorią nie tylko teoretyczną, akcentującą potrzebę działań prowadzących „od wsparcia do samodzielności” [ibid., s. 57-59]².

Praktyk wsparcia

To wybiórcze z konieczności, ale nieprzypadkowe wskazanie wsparcia społecznego jako przedmiotu zainteresowań badawczych Profesora łączy się także z tym, że swoją postawą naukowca, a przede wszystkim Człowieka, dawał ustawicznie świadectwo otwartości i pomocniczości w stosunku do początkujących adeptów pedagogiki spotkanych na swojej akademickiej drodze. Przełożyło się to m.in. na opiekę naukową nad wieloma młodymi naukowcami, z których 33 wypro-

² Od Red.: Znaczenie wkładu Stanisława Kawuli w rozwój takiego nurtu myślenia o pomocy i wsparciu społecznym ukazuje Mikołaj Winiarski w artykule zamieszczonym w niniejszym numerze czasopisma.

mował na doktorów. Wprawdzie Jego działalność w tym zakresie koncentrowała się głównie w trzech ośrodkach akademickich – Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Gdańskiego i przede wszystkim Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, to jako promotor prac doktorskich występował także przed Radami Wydziałów kilku innych uczelni. Nadmienić należy, że niektórzy z wypromowanych przez S. Kawulę doktorów są już dzisiaj profesorami tytularnymi, jak np. profesorowie Andrzej Olubiński, Amadeusz Krause, Krzysztof Rubacha. Inni są albo wykładowcami, pozostali w praktyce oświatowej, socjalnej, jak też po uzyskaniu habilitacji pełnią odpowiedzialne funkcje organizacyjne w swoich uczelniach – przykładem może być tu np. dr hab. Piotr Petrykowski prof. UMK, Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu [Śliwerski 2014, s. 210].

Profesor S. Kawula zawsze też był otwarty na kierowane do niego przez Rady Wydziałów prośby o recenzowanie prac doktorskich i habilitacyjnych. W rezultacie uczestniczył w blisko 50 przewodach doktorskich, a ponadto przygotował ocenę dorobku naukowego w procedurze habilitacyjnej lub profesorskiej około 50 badaczy z wielu ośrodków naukowych w Polsce.

W trudnym dla Olsztyńskiej Szkoły Wyższej (dziś noszącej imię jej założyciela Józefa Rusieckiego) momencie, po tragicznej śmierci przyjaciół – rektora tej Uczelni prof. dr. Józefa Rusieckiego i prorektora prof. dr. hab. Wiesława Ciczkowskiego, na prośbę senatu OSW i Heleny Rusieckiej, Profesor przyjmuje w grudniu 2000 r. nominację na prorektora, wydatnie wspierając kadrowo Uczelnię. Pełni tę funkcję do roku 2002.

Autorytet i uznanie

Przejawem uznania przez akademicką społeczność pedagogów dorobku naukowego Profesora i postawy naukowca był kilkakrotny wybór do Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, co po raz pierwszy miało miejsce już w 1981 r. (kadencje: 1982-1988, 1999-2002, 2004-2007). Dowody uznania oryginalności myśli pedagogicznej odnajdujemy w licznych przywołaniach i cytowaniach prac S. Kawuli, których nie sposób byłoby zliczyć, a co dopiero omówić. Warto jednak zauważyć, że do publikacji S. Kawuli nawiązywali już przed laty tacy znaczący pedagodzy i socjologowie wychowania jak chociażby profesorowie: Stanisław Kowalski, Irena Lepalczyk, Anna Przeclawska, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Wiesław Theiss, Edmund Trempała. Pierwszy z nich odwołuje się do wyników badań S. Kawuli prowadzonych wraz ze Zbigniewem Kwiecińskim i Włodzimierzem Winclawskim zaprezentowanych w referacie na Ogólnopolskim Seminarium Pedagogicznym w 1967 r. oraz we wspomnianej już wcześniej autorskiej książce *Rodzina wiejska a wychowanie* [Kowalski 1974, s. 515-516]. Z kolei I. Lepalczyk w studium zatytułowanym *Geneza i rozwój pedagogiki społecznej*, zamieszczonym w jednym z najbar-

dziej uznanych podręczników pedagogiki społecznej, dużo miejsca poświęciła *Studium z pedagogiki społecznej* S. Kawuli z uznaniem stwierdzając, że „struktura pracy (...) jest logiczna i konsekwentna” [Lepalczyk 1993, s. 18], zaś Anna Przeclawska i Wiesław Theiss zaliczyli tę książkę do publikacji otwartych na „wyzwania rzeczywistości i inspiracje teorii naukowej” [1996, s. 12]. A. Radziewicz-Winnicki natomiast we *Wprowadzeniu* do zredagowanej przez siebie *Pedagogiki społecznej u schyłku XX wieku*, a wydanej drukiem w 1992 r., wymienia S. Kawulę wśród tych humanistów, którzy wnieśli znaczący wkład w rozwój pedagogiki społecznej [Radziewicz-Winnicki 1992, s. 5]. Znajduje to potwierdzenie w dokonaniu przez E. Trempałę przeglądu głównych kierunków badań prowadzonych w obrębie pedagogiki społecznej, gdzie S. Kawula został przypisany do kilku z nich [Trempała 1999, s. 37-42].

Uznanie i tym samym trwałe miejsce w pedagogice społecznej zajęły zaproponowane przez Profesora klasyfikacje, koncepcje i pomysły ujęć teoretycznych i badań. Przykładem może być tu wspomniana wcześniej twórcza adaptacja na gruncie pedagogiki społecznej koncepcji wsparcia społecznego [zob. Marynowicz-Hetka 2005, s. 67]. Z innych wymienić należy przynajmniej przywoływane w podręcznikach i monografiach z zakresu interesującej nas tu dyscypliny naukowej propozycje: kryteriów klasyfikacyjnych subdyscyplin pedagogicznych [zob. np.: Radziewicz-Winnicki 2008, s. 78; Sroczyński 2011, s. 60; Cichosz 2014, s. 10], ujęcia rozwoju pedagogiki społecznej w pięć okresów [zob.: Marynowicz-Hetka 2005, s. 214-215; Cichosz 2014, s. 31-32], określenia właściwości (istoty) pedagogiki społecznej i zakresu jej zainteresowania, a także struktury środowiska wychowawczego [zob. Sroczyński 2011, s. 80, 155, 160], rozwoju diagnozy warunków środowiska i pedagogicznych badań środowiskowych [Cichosz 2014, s. 127, 165-166].

Namacalnym potwierdzeniem wielkiego autorytetu Profesora S. Kawuli stała się ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Pedagogika społeczna. Dokonania – Aktualność – Perspektywy. Wokół szkół polskiej pedagogiki społecznej” zorganizowana w maju 2009 r. przez zespół pracowników Katedry Pedagogiki Społecznej UW-M w Olsztynie dla uczczenia jubileuszu 70. rocznicy urodzin jej założyciela. Przybyli na nią prawie wszyscy profesorowie specjalizujący się w pedagogice społecznej, a także wielu innych, nie wspominając o przyjaciółach i wychowankach. Otwierając obrady, przewodnicząca komitetu organizacyjnego konferencji, prof. Ewa Kantowicz nakreśliła rozliczne zasługi Jubilatki dla rozwoju polskiej pedagogiki społecznej. Pominając je w tym miejscu warto przywołać chociaż jedno zdanie z jej wystąpienia: „Nie spotkalibyśmy się dzisiaj tak licznie, gdyby nie osoba Profesora Stanisława Kawuli, który dla nas wszystkich jest wielkim humanistą, prawdziwym pedagogiem i niezwykłym człowiekiem” [Kantowicz 2010, s. 7-8; zob. też: Malinowski 2009].

A Autorzy jednego z referatów wygłoszonych w trakcie tejże konferencji, zastanawiając się nad fenomenem instytucjonalizacji pedagogiki społecznej w Polsce, jednoznacznie stwierdzili: „W naszej ocenie, Profesor Stanisław Kawula jest od dawna już twórcą *szkoły naukowej* w obszarze edukacji międzykulturowej...” [Radziewicz-Winnicki, Walancik 2010, s. 29].

Fot. 3. Wiosenny wypoczynek w ulubionym Ciecho-cinku (przełom kwietnia i maja 2007 r.)

Formalnym wyrazem uznania aktywności naukowej, badawczej, administracyjno-organizatorskiej oraz społecznej są też otrzymane przez Profesora ordery, medale i odznaki, m.in. Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej, który szczególnie cenił. Spośród wielu medali przyznanych Profesorowi przez towarzystwa naukowe i uczelnie wymienić należy przynajmniej Złoty Laur Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego otrzymany w czerwcu 2009 r. uchwałą Senatu UW-M, co stanowiło podziękowanie za „zasługi dla rozwoju Uniwersytetu oraz wieloletnią, zaangażowaną pracę naukowo-dydaktyczną i działalność na rzecz środowiska akademickiego” [Uchwała Nr 218..., 2019]. Trzykrotnie otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia.

Zwieńczenie...

Patrząc z perspektywy minionych 48 lat kariery naukowej Stanisława Kawuli można powiedzieć, że Profesor stworzył środowisko naukowe, własną szkołę badawczą w pedagogice społecznej, zwłaszcza w obszarze problematyki rodziny. W ostatnich 15 latach swojej naukowej działalności zajął się ludźmi wykluczonymi społecznie. Badał uwarunkowania ich sytuacji życiowej, niepewny los, przejawiane formy aktywności. Zainicjował nowy nurt badań z zakresu pedagogiki wykluczenia społecznego, coraz mocniej wkraczając w obszary pedagogiki socjalnej.

Profesor Kawula pozostawił ogromną spuściznę naukowo-badawczą. Jest autorem lub współautorem 60

monografii naukowych, opublikował kilkaset artykułów, recenzji i doniesień z badań. Opiniował także wiele aktów prawnych. Wielokrotnie wygłaszał wykłady w uniwersytetach poza granicami kraju jako *visiting professor*.

Profesor Kawula był inicjatorem kilku rozwiązań organizacyjnych i programów na studiach pedagogicznych. Opracował założenia nowych specjalności pedagogicznych – pedagogiki społecznej, pedagogiki socjalnej, a także nowego kierunku studiów w ofercie uczelni – pracy socjalnej.

Środowisko naukowe polskiej pedagogiki, a zwłaszcza pedagogiki społecznej, ze smutkiem pożegnało Profesora Stanisława Kawulę. Pozostanie w naszej pamięci jako nieustrudzony badacz problematyki społecznej, Osoba nieustannie poszukująca nowych idei, rozwiązań praktycznych problemów, jako cierpliwy i wnikliwy promotor i recenzent licznych prac naukowych. Pozostawił nas ze zobowiązaniem do kontynuowania, rozwijania oraz podejmowania krytycznej recepcji Jego twórczości, myśli, postawy, doświadczania siebie w świecie trudności towarzyszących transformacji ustrojowej, zawirowań aksjologicznych i dysonansu społecznego w wychowaniu, ale też i pamiętania o roli pedagogiki społecznej w społeczeństwie przetrwania, zachowującym zdolność do rozwoju.

Bibliografia:

- Cichosz M., *Pedagogika społeczna. Zarys problematyki*, Kraków 2014.
- Historia OSW. *Prawie dwie dekady za nami*, <http://osw.olsztyn.pl/uczelnia/historia/> (dostęp 14.03.2015).
- Kantowicz E., *Wprowadzenie*, [w:] *Szkoły polskiej pedagogiki społecznej wobec nowych wyzwań. Polska pedagogika społeczna na początku XXI wieku*, E. Kantowicz, B. Chrostowska, M. Ciczowska-Giedziun (red.), Toruń 2010.
- Kawula S., *Człowiek w relacjach socjopedagogicznych. Szkice o współczesnym wychowaniu*, Toruń 1999.
- Kawula S., *Pedagogika społeczna dzisiaj i jutro*, Toruń 2012.
- Kawula S., *Rodzina wiejska a wychowanie. Szczegółowe studium porównawcze*, Toruń 1973.
- Kawula S., *Wielorakość kultur w dyskursie pedagogiki społecznej*, Olsztyn 2008.
- Kowalski S., *Socjologia wychowania w zarysie*, Warszawa 1974.
- Lepalczyk I., *Geneza i rozwój pedagogiki społecznej*, [w:] *Pedagogika społeczna. Człowiek w zmieniającym się świecie*, T. Pilch, I. Lepalczyk, Warszawa 19993.
- Malinowski J. A., *Historia, aktualność i przyszłość pedagogiki społecznej w Polsce*, „Wychowanie na co Dzień” 2009, nr 6.
- Marynowicz-Hetka E., *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, t. 1, Warszawa 2006.
- Przeclawska A., W. Theiss, *Pedagogika społeczna: nowe zadania i szanse*, [w:] *Pedagogika społeczna – kręgi poszukiwań*, A. Przeclawska (red.), Warszawa 1996.
- Radziewicz-Winnicki A., *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności*, Warszawa 2008.
- Radziewicz-Winnicki A., *Wprowadzenie*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku (Zagadnienia wybrane)*, Katowice 1992.

Radziewicz-Winnicki A., Walancik M., *Fenomen instytucjonalizacji pedagogiki społecznej w Polsce: zapis o szkole olsztyńskiej oraz jej „Leaderze” – Profesorze Stanisławie Kawuli*, [w:] *Szkoły polskiej pedagogiki społecznej wobec nowych wyzwań. Polska pedagogika społeczna na początku XXI wieku*, E. Kantowicz, B. Chrostowska, M. Ciczowska-Giedziun (red.), Toruń 2010.

Stanisław Kawula, [w:] Wikipedia http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Stanis%C5%82aw_Kawula&veaction=edit (dostęp 6.12.2014).

Stanisław Kawula. Naukowiec, dydaktyk, humanista, B. Chrostowska, M. Ciczowska-Giedziun, D. Zaworska-Nikoniuk (materiały zebr. i oprac.), Olsztyn 2009.

Sroczyński W., *Wybrane zagadnienia pedagogiki społecznej. Funkcja środowiskowa i socjalna*, Siedlce 2011.

Śliwerski B., *Pożegnanie profesora pedagogiki społecznej – Stanisława Kawuli*, „Forum Oświatowe” 2014, nr 2 (pobrane z: <http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/281>).

Trempała E., *Panorama pedagogiki społecznej*, Bydgoszcz 1999.

Uchwała Nr 218 Senatu Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 26 czerwca 2009 roku, <http://bip.uwm.edu.pl/node/1335> (dostęp 2.02.2015).

Wywiad z Jubilatem profesorem Stanisławem Kawulą, [w:] *Stanisław Kawula. Naukowiec, dydaktyk, humanista*, B. Chrostowska, M. Ciczowska-Giedziun, D. Zaworska-Nikoniuk (materiały zebr. i oprac.), Olsztyn 2009.

Stanisław Kawula – the master of the pedagogy and the “master of support”

Abstract: The article is dedicated to Professor Stanisław Kawula (1939-2014) who was a leading figure in Polish pedagogy. He brought a large contribution to the development of social pedagogy as an author of theories and researcher in the field of social determinants of educational processes. He was also one of the founders of family pedagogy. His academic career began at the Nicolaus Copernicus University in Toruń, but most of his professional academic activity was connected with the University of Warmia and Mazury in Olsztyn. In both universities he founded the Department of Social Pedagogy.

Key words: Stanisław Kawula, social pedagogy, family pedagogy, social support

Autorzy artykułu reprezentują trzy środowiska akademickie: prof. dr hab. Józef Górniewicz – Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, dr Jan A. Malinowski – Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, prof. dr hab. Bogusław Śliwerski – Wydział Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.